

Sprekend Humanisme

Uitwerking van het radio-interview met :

Jaap van Praag, Bert Boelaars, Arend-Jan Waarlo en Elleke Zelle

Datum	: november 1980
Lokatie	: radiostudio (Hilversum?)
Onderwerp(en)	: Humanistisch Verbond, politiek, humanistische geestelijke verzorging,
Duur interview	: 30:06 min./sec.

Naam / functie interviewer(s)	: Diane de Conick
Kader/context	: radio-uitzending van het Humanistisch Verbond

Niveau van uitwerking	: Indicatief (globaal. Tijd/onderwerp + kernzin(nen) en evt. opmerking)
Drager	: Gedigitaliseerde opname van een geluidscassetteband WAV bestand WAV-002
Datum uitwerking	: 26-06-2015
Uitgewerkt door	: Hanneke Hoogakker

Respondent :

Jaap van Praag (11-05-1911–12-04-1981):

Jaap van Praag werd geboren op 11 mei 1911 in Amsterdam en groeide daar op in een modern niet-godsdienstig joods en socialistisch milieu. Hij studeerde Nederlandse letteren en wijsbegeerte en werd in 1938 leraar bij het Gemeentelijk Lyceum in Dordrecht. Hij was actief, onder andere als voorzitter, in een aantal vooroorlogse jeugdbewegingen zoals de Nederlandse Bond van Abstinent Studerenden, de Studenten Vredes Actie en de Jongeren Vredes Actie.

Hij was, in februari 1946, medeoprichter van het Humanistisch Verbond. Hij vervulde 22 jaar de rol van voorzitter (tot 1969). Hij maakte zich steeds sterk voor levensbeschouwelijke en politieke pluriformiteit binnen het Verbond. In 1952 verenigde Van Praag daarnaast diverse internationale humanistische organisaties in de International Humanist and Ethical Union (IHEU). Hij bleef hiervan voorzitter tot 1975.

Van Praag opperde het woord "humanistiek" en werd in 1964 (tot november 1980) aan de Universiteit van Leiden de eerste hoogleraar op dit nieuwe vakgebied.

Hij was meer dan 28 jaar bestuurlijk actief voor de PvdA, onder andere als voorzitter van de afdeling Dordrecht en als statenlid van de provincie Zuid-Holland.

Hij publiceerde onder andere over humanisme in de brede zin, politiek en over zingeving.

Bert Boelaars:

Bert Boelaars (1952) studeerde sociologie en trad daarna in dienst van het Humanistisch Verbond. Als journalist was hij verbonden aan radioprogramma's van de NPS en de Humanistische Omroep. Hij is auteur van onder andere De Geschiedenis van het Humanistisch Verbond.

Arend-Jan Waarlo:

Prof. Dr. A.J. Waarlo (04-06-1949) was bijzonder hoogleraar in de persoonlijke en maatschappelijke oordeelsvorming rond erfelijkheid en gezondheid aan de Rijksuniversiteit Utrecht. Van 1999-2000 was hij universitair docent Educatie aan de Universiteit voor Humanistiek te Utrecht. Hij was tevens verbonden aan andere instituten, onder andere de Radboud Universiteit te Nijmegen.

Elleke Zelle:

Zij was destijds actief voor het Humanistisch Verbond in Eindhoven en de landelijke Jongerengroep (opgericht in 1979).

Teller: minuut/sec	Index/onderwerp:	Opmerkingen:
00:00	Inleiding.	Introductie van Jaap van Praag, Bert Boelaars, Arend-Jan Waarlo en Elleke Zelle. Het interview wordt gehouden naar aanleiding van het afscheid van Jaap van Praag als bijzonder hoogleraar Humanistiek aan de Universiteit van Leiden (1965 tot 1980).
02:25	Het begin van het Humanistisch Verbond.	Van Praag: de motieven voor oprichting van het Humanistisch Verbond waren: 1: Er was behoefte aan een centrum voor buitenkerkelijken waar zij zich rekenschap konden geven van hun levensovertuiging en inzichten. 2: Het was nodig om op te komen voor de rechten van de buitenkerkelijken, die eigenlijk beschouwd werden als tweederangs mensen.
04:17	Arend-Jan Waarlo.	Arend-Jan Waarlo leerde het Humanistisch Verbond kennen via radioprogramma's. Hij werd een paar jaar later lid. Hoewel het Humanistisch Verbond hem aansprak, vond hij het ook ontoegankelijk door bijvoorbeeld de sombere, niet-uitnodigende etalage van het Erasmushuis in Utrecht.
05:42	Gemeenschap van humanisten.	Van Praag legt uit dat er bij de oprichting van het Humanistisch Verbond gestreefd werd naar een gemeenschap van humanisten. Dit is niet altijd gelukt. Dat kan te maken hebben met de weerstand van sommige humanisten tegen hun kerkelijke verleden. Zij willen niet opnieuw lid zijn van een gemeenschap. Jongeren lijken niet belast te zijn met zo'n verleden.
07:02	Bert Boelaars.	Bert Boelaars ziet dat humanisten enerzijds behoefte hebben aan samenzijn; anderzijds een afwachtende houding aannemen en als groep niet al te geëngageerd willen zijn.
07:44	Elleke Zelle.	Elleke Zelle leerde het Humanistisch Verbond kennen door vrienden. Zij voelde zich aangesproken door de ideeën van het Verbond en is direct lid geworden. Zij is actief in de landelijke jongerengroep.

Teller: minuut/sec	Index/onderwerp:	Opmerkingen:
08:20	De strijd (van de humanisten) versus het waarom van de strijd.	<p>Van Praag: in de begintijd van het Humanistisch Verbond was er een polemieek over het doel van het Verbond.</p> <p>Daarnaast was er de strijd voor de rechten van humanisten, met name op het gebied van de geestelijke verzorging.</p> <p>Van Praag vindt het waarom van de strijd belangrijker dan de strijd zelf en betreurt dat dit tegenwoordige anders is. Juist het waarom bevordert de creativiteit en de inspiratie.</p>
10:11	Theorie en praktijk van het humanisme.	<p>Boelaars werd aangetrokken door de strijd voor de rechten van buitenkerkelijken. Hij houdt zich pas de laatste tijd bezig met de vraag wat humanist zijn betekent.</p> <p>Voor Waarlo was de situatie juist andersom: eerst de filosofisch getinte vragen; dan de strijd voor bijvoorbeeld niet-confessionele geestelijke verzorging en onderwijs.</p> <p>Boelaars kreeg in zijn opvoeding (RK) een antwoord op zijn filosofische vragen. Toen hij de kerk achter zich liet, kwam er niets voor in de plaats. In het Humanistisch Verbond ziet hij een plaats waar hij gelegenheid krijgt om over deze vragen na te denken.</p>
12:56	Bezinning.	<p>Van Praag wil niet spreken over filosofische vragen, maar de nadruk leggen op "gewone bezinning". Jezelf rekenschap geven wat je als mens betekent.</p> <p>Deze bezinning heeft ook een praktische betekenis: humanisten moeten zich rekenschap geven over wat, waarom en hoe. Dit geeft inhoud en richting om problemen op te lossen.</p> <p>Boelaars ziet dat mensen handelen vanuit een bepaalde grondhouding. Als je die basis kent, kan je door middel van gesprekken met hen verder komen.</p>

Teller: minuut/sec	Index/onderwerp:	Opmerkingen:
15:09	Het belang van het Humanistisch Verbond.	<p>Zelle is zich door het Humanistisch Verbond bewuster geworden van veel zaken. Zij vond haar eigen ideeën terug bij het Verbond en “hoort nu ergens bij”. Zij durfde aanvankelijk niet voor haar lidmaatschap van het Verbond uit te komen, maar draagt de ideeën nu uit. Van Praag begrijpt dat veel buitenkerkelijken vrees hebben om zich te engageren. Echter, je hebt een groepering nodig om bepaalde dingen tot stand te brengen. Je vindt nooit een organisatie waar je het 100% mee eens kunt zijn.</p> <p>Zelle erkent dat je zonder een vereniging achter je geen invloed hebt.</p>
18:18	Strijdterreinen van het Humanistisch Verbond.	<p>Boelaars vindt dat er nog op meerdere terreinen gestreden moet worden, zoals voor humanistische geestelijke verzorging in ziekenhuizen en militaire instellingen. Hij ziet dat de kerken proberen steeds van alles naar zich toe te trekken, ook subsidies. In bijvoorbeeld RK-ziekenhuizen maken regentencolleges nog steeds de dienst uit. Zelle zag dat vooral oudere humanisten fel anti-katholiek waren. Deze houding lijkt haar niet humanistisch.</p> <p>Van Praag stelt dat vooral de oudere generatie humanisten buitengesloten werd van allerlei zaken in de samenleving.</p> <p>Er zijn verschillende soorten confessionelen, dus je moet wel onderscheid gebruiken. Dat kan in de loop van de jaren makkelijker worden als het verleden vergeten wordt.</p> <p>Zelle ziet dat het Humanistisch Verbond nu anders is dan 20 geleden. Er is nu minder druk van buitenaf. Van Praag beaamt dit.</p> <p>Boelaars vindt dat het Humanistisch Verbond moet waken dat mensen voor hun levensovertuiging uit kunnen komen, met behoud van hun eigen identiteit. Het eigenbelang hangt wel samen met het belang van ieder ander.</p>
23:12	Het Humanistisch Verbond en de politiek.	<p>Zelle vindt de gesprekken met politieke groeperingen een goede zaak. Zo blijven politieke partijen van diverse richtingen alert op bepaalde punten.</p>

Teller: minuut/sec	Index/onderwerp:	Opmerkingen:
		<p>Boelaars vindt dat levensbeschouwelijke organisaties, zoals het Humanistisch Verbond, zich wel moeten uiten over de uitgangspunten en normatief denken en handelen, maar niet over de politieke uitvoering en strategie. Hij geeft als voorbeeld het standpunt van het Humanistisch Verbond over Zuid-Afrika. Een besluit over een eventuele boycot is echter aan de politiek.</p> <p>Humanisten hebben een mening over de neutronenbom, maar moeten zich bijvoorbeeld niet bemoeien met de onderhandelingen hierover met de Russen.</p>
26:45	Politieke uitwerking van humanistische uitgangspunten.	<p>Waarlo wijst als humanist strategische bewapening af, maar hij ziet in de Tweede Kamer verschillende uitwerkingen van dit idee. Zo ziet hij ook een probleem bij de politieke uitwerking van "de rechtvaardige verdeling van maatschappelijke goederen", een uitgangspunt van het humanisme. Hij vindt de omschrijving te vaag.</p> <p>Van Praag vindt dat het Humanistisch Verbond over bepaalde politieke variaties geen uitspraak kan doen.</p> <p>Humanisten moeten voorkomen dat er binnen het Humanistisch Verbond verschillende politieke vleugels ontstaan. Zij kunnen zo het gesprek binnen het Verbond en eventuele politieke partijen levend houden.</p> <p>Humanisten kunnen verschillende politieke standpunten innemen, maar mogen niet van hun medehumanisten eisen dat zij dezelfde mening hebben.</p> <p>Het Humanistisch Verbond moet zich vooral concentreren op de grondgedachten.</p>
29:36	Afkondiging.	
30:06	Einde bandje.	